

NYTT OM

RANA BIBLIOTEK

FRA NAVFs SEKRETARIAT
FOR KVINNEFORSKNING

NR. 4, SEPTEMBER 1979

KVINNEFORSKNING

Nytt om kvinneforskning kommer med 4-5 nr. i året. Bidrag og kommentarer sendes til NAVFs sekretariat for kvinneforskning, Munthesgt. 29 - Oslo 2. Telefon (02) 56 52 90

NAVFs sekretariat for kvinneforskning
Munthesgt. 29, OSLO 2
Tlf. (02) 56 52 90
Postgiro 5 14 71 60

Sekretariatets styre

Førsteamanuensis Helga Hernes, leder
Professor Harriet Holter
Universitetsstipendiat Hanne Haavind
Forskningsstipendiat Sidsel Larsen
Førsteamanuensis Ottar Hellevik
Konsulent Anne Kari Lande Hasle
Amanuensis Mette Qvortrup
Førsteamanuensis Ida Blom, observatør fra
Rådet for humanistisk forskning, NAVF

Varamedlemmer

1. Forskningsstipendiat Hildur Ve
2. Førsteamanuensis Tove Stang Dahl
3. Amanuensis Ingrid Eide
4. Byråsjef Audun Edwardsen

I sekretariatet

Cand.polit. Nina Gornitzka, daglig leder
Ktr. fullm. Karin Hagen Eide

"Nytt om kvinneforskning"
Redaktør: Nina Gornitzka
Omslag: Kari Rolfsen

I N N H O L D

Side

Lønnet og ulønnet omsorg. Seminar på Geilo, 18.-20. juni 1979 ..	1
Omsorgsarbeid i hjemmene. Om forholdet mellom formelle og uformelle hjelpeordninger. Ved Anne Marie Støkken	6
Elendighed, værdighed eller virkelighed. Et polemisk efterskrift. Ved Susanne Fabricius	15
Svar til Susanne Fabricius fra Kari Wærness	16
Forum för kvinnliga forskare och kvinnoforskning i Göteborg. Ved Ulla Broman	19
Økt satsing på likestillingsforskning i Sverige	24
Nordisk seminar om kvinners situasjon i Latin-Amerika, 15.-17. juni 1979, Tisvildeleje, Danmark. Ved Evelyn Gulbrandsen	27
Referat fra X Nordiske Sosiologikongress i Åbo, 21.-23. august 1979. Gruppe 02: Kvinnesosiologi. Ved Kristin Tornes ..	33
Aktiviteter å se fram til i våre naboland	36
Seminar om Kvinner i teatret	40
Møte med Marielouise Janssen-Jurreit, mandag 3.12.79	41
Forskningskontakter - Asia	42
Undervisningstilbud i samfunnsvitenskapelige fag, UiO	43
Forskningsfinansiering	47
Publikasjoner innkommet til redaksjonen	49

LØNNET OG ULØNNET OMSORG -

ET FORSKNINGSFELT I VEKST

NAVFs sekretariat for kvinneforskning holdt i dagene 18.-20. juni et forskerseminar på Geilo om lønnet og ulønnet omsorg. 32 personer deltok på seminaret, som hadde som formål å prøve å avklare det begrepsmessige innhold i og kjennetegn ved omsorg - lønnet og ulønnet. Ideen til seminaret ble født på sekretariatets seminar om kvinners levekår i september 1978. Diskusjonene den gang gjenspeilte et klart behov for en systematisk gjennomgang av omsorgsbegrepet i alle dets dimensjoner.

Omsorgsbegrepet står sentralt i svært mye av dagens kvinneforskning. Oversikten på s. 3 er tatt med for å vise bredden i forskningsinteresser på dette området. Det er ikke underlig at temaet omsorg opptar mange. Kvinneforskere ønsker å anvende et forskningsperspektiv som ser i sammenheng de begrensninger og muligheter som styrer kvinners innsats i familielivet, i arbeidslivet og i det offentlige liv. Det er et faktum at hovedansvaret for omsorgen i samfunnet - i private relasjoner såvel som i den offentlige sektor - ligger hos kvinnene. Det er samtidig slik at flere og flere omsorgsoppgaver flyttes over fra den private ulønnete til den offentlige sektor. Fordypelse i fenomenet omsorg er derfor nødvendig av flere grunner - for å kunne gå videre i arbeidet med å utvide den samfunnsvitenskapelige forståelse på dette området, ut fra et kvinnefrigjøringsperspektiv og for å gi myndighetene et bedre grunnlag når det gjelder å planlegge og sette ut i livet et omsorgsapparat som tar hensyn til de behov som mottakere såvel som utøvere av omsorg sitter inne med.

Seminaret omfattet foredrag og diskusjoner i plenum og arbeid i grupper. Følgende hovedinnlegg ble holdt:

Kari WÆRNESS: Omsorgsarbeid - i den private og i den offentlige sfære.

Hanne HAAVIND: Omsorgsfunksjoner i småbarnsfamilier

Arnlaug LEIRA: Gjensidige hjelpeordninger/bytte av tjenester mellom kvinner

Hildur VE: Barneomsorgen i historisk lys

Per MILJETEIG-OLSEN: Om å gi og motta omsorg. Nye og gamle roller for barn, menn og kvinner.

Reidun INGEBRETSEN: Har snille omsorgskvinner lov til å bli følelsesmessig utslitt? Med utgangspunkt i personale på aldersinstitusjoner.

Kari MARTINSEN: Diakonissesykepleiens framvekst: Fra vekkelse og kvinneforeninger til moderhus og fattigomsorg

Gruppearbeidet tok utgangspunkt i:

- Barneomsorg - lønnet og ulønnet
- De lønnede profesjoner, med eksempler fra sykepleie og eldreomsorg, hjemmehjelpere
- Familie- og nettverksbasert omsorg - lønnet og ulønnet

Gjennomgangstråd i alle gruppene var begrepsavklaring knyttet til omsorg og omsorgsarbeid. Det vil si at deltakerne drøftet hvordan omsorg manifesterer seg innenfor de ulike sektorer av offentlig og privat lønnet og ulønnet omsorgsvirksomhet. Samtidig ønsket en å se på hva som skjer i overgangen fra en måte å organisere omsorg på til en annen, hvilke utviklingstrekk som tegner seg og hvilke konsekvenser disse har for mottakere og utøvere innenfor omsorgssystemet.

Seminaret på Geilo var det første organiserte forsøk på å gå inn i et omfattende forskningsfelt som til nå har fått en svært tilfeldig behandling innenfor samfunnsvitenskapene. Diskusjonene bar selvsagt preg av dette. En rekke spørsmål ble stilt som det i dag er for tidlig å gi brukbare svar på, men som kan åpne opp for nye problemstillinger og som det derfor er viktig å arbeide videre med. Det blir utarbeidet rapport fra seminaret. Rapporten kommer i sekretariatets arbeidsnotatserie i løpet av høsten.

SEMINAR OM LØNNET OG ULØNNET OMSORG

DEL T A K E R L I S T E

<u>Navn</u>	<u>Prosjekt</u>
ANDENÆS, Agnes Psykologisk inst., UiO	student (se H. Haavinds prosjekt)
ASKELAND, Elisabeth Psykologisk inst., UiO	student (se H. Haavinds prosjekt)
BERGE, Johanna Alene-Foreldre-Foreningen	Utviklingsprosjekt for Alene-Foreldre-Foreningen
DAATLAND, Svein Olav Norsk Gerontologisk inst.	"Eldreomsorg og eldres omsorg": Om eldres gjensidige omsorgsarbeid i en småby
FLAKSTAD, Anne Grethe Inst. for samfunnsvitenskap UiTø	Mellomfagsstudent. Opptatt med omsorgsproblematikk og har hittil skrevet begge studentoppg. om emnet.
GORNITZKA, Nina NAVFs sekr. for kvinneforsk.	
GULLESTAD, Marianne Sosialantropologisk inst., UiB	Endringer i norske familiers livsmønster. Familie og arbeid. Familiens sosiale nettverk.
HANSEN, Frid Psykologisk inst., UiO	Student (se H. Haavinds prosjekt)
HASLE, Anne Kari Lande Familie- og likestillingsavd., FAD	Medlem av styret i NAVFs sekretariat for kvinneforskning
HELLESJØ, Kari Alene-Foreldre-Foreningen	Utviklingsprosjekt for A-F-F. Målet er å styrke alene-foreldrenes mulighet til å gi sine barn fullverdige oppvekstvilkår.
HOEL, Marit Inst. for samfunnsforskning	Kvinnefelleskap og arbeiderfelleskap
HAAVIND, Hanne Inst. for medisinske atferdsfag, UiO	"Omsorgsfunksjoner og verdioverføring i småbarnsfamilier". Medlem av styret i NAVFs sekretariat for kvinneforskning
INGEBRETSEN, Reidun Psykologisk inst., UiB	Personale i aldersinstitusjoner

ISAKSEN, Ann Elise Widding
Inst. for samfunnsvitenskap
UiTø

Praksisår i Sosialdep. Arbeider med
praksisrapport som bl.a. drøfter
hjelpeordninger for hjemmet i et
feministisk perspektiv.

ISDAHL, Per
Ped. psyk. rådgivningstj.
Sandefjord

"Omsorgsarbeidets sosial-psykologi".
En analyse av det lønnete omsorgs-
arbeid (helse- og sosialarbeid) som
prøver å beskrive sammenhengen
mellom virksomhet og drøm i den
hverdagslige problemløsningssituasjon

KLEPPE, Ingeborg Astrid
Senter for kvinneforskning,
INSS, UiB

"Endringer i det ulønnete arbeid i
familien". Hovedfagsoppg.: Arbeids-
miljø i hjemmet"

KOLSTAD, Arne
UiTø

Hovedfagsoppg. med empiri fra en
kommune i Vesterålen. Aktiviteter
og relasjoner rundt funksjonshemmede
gamle.

LEIRA, Arnlaug
Inst. for samfunnsforskning

Gjensidige hjelpeordninger/utveks-
linger av arbeid, hjelp og tjenester
(vesentlig ulønnet) mellom kvinner

LILJESTRÖM, Rita
Sociologiska inst. Göteborg U.

LINGSOM, Susan
SSB, Oslo

Kartlegging av tidsbruk med spesiell
vekt på omsorgsoppgaver og familie-
ansvar

MARTINSEN, Kari
Historisk inst., UiO

Sykepleiens sosialhistorie

MILJETEIG-OLSEN, Per
Familie- og likestillingsavd.
FAD

MORRAY, Mac
Sekretariatet för framtids-
studier, Stockholm

Prognoser och politisk framtids-
planering

RØRSLETT, Maj Birgit
NAV-stipendiat

Undersøkelse av voksenstuderende
kvinner ved UiO. (Omsorgsarbeid/
familieforpliktelser - en av
barrierene for kvinner som søker
utdanning i voksen alder)

SKANSGÅRD, Bente
Inst. for sosiologi, UiO

Hva skjer i tradisjonelle kvinne-
yrker når menn kommer inn? Med
sykepleien som eksempel. Avfemini-
seringen av sykepleien.

SKAAR, Solveig
Norsk inst. for sykehusforsk.
Trondheim

"Pleieorganisering på postplan".
En studie av sykepleiernes og hj.-
pleiernes arbeidsoppgaver der en
ser på hvorvidt disse varierer med
type pleieorganisering.

SOLLI, Oddveig Foldøy
Arkeologisk museum, Stavanger

Kvinnenes plass i ulike typer bygde-
samfunn. Fordelingen av ulike oppg.
og endring av dette i løpet av 1900-
tallet.

SVERDRUP, Tone
Kvinneretten, UiO

Lovvern for arbeidstakere i andres
hjem

SÆTHER, Margrethe
Inst. for sosiologi, UiO

Sykepleien - profesjonaliseringens
konsekvenser for omsorgen

VE, Hildur
Senter for kvinneforskning
INSS, UiB

Klasseforskjeller i jenters forhold
til utdanning, yrke og familie.
Medlem av styret i NAVFs sekr. for
kvinneforskning

WÆRNESS, Kari
Senter for kvinneforskning,
INSS, UiB

"Eldreomsorgen utenfor institusjonen
- ulønnet, ufaglært og profesjonelt
kvinnearbeid"

ÅRVOLL, Anne Karin
INSS, UiB

Eldreomsorgen utenfor institusjonen
- ulønnet, ufaglært og profesjonelt
kvinnearbeid. Leder: K. Wærness

Tegningen er sakset fra Kvinnotid, nr. 1/79

OMSORGSARBEID I HJEMMENE

OM FORHOLDET MELLOM FORMELLE OG UFORMELLE HJELPEORDNINGER*

ved

Anne Marie Støkken

Innledning

En viktig del av forskningen innenfor feltet ulønnet/lønnet omsorg er de undersøkelser som tar for seg omsorgsvirksomhet som utøves i relasjoner som ligger i overgangen mellom den private og den offentlige sektor. Som eksempler på slikt omsorgsarbeid kan nevnes hjemmehjelpere, husmorvikarer eller ulike former for bytte av tjenester i familie- og naboskapsnettverk. Organiseringen av slik omsorg blir et møte mellom det offentlige hjelpeapparats regler og normer og den familiebaserte omsorgs tradisjonelle verdier og tenkemåter. Jeg vil i det følgende utdype dette noe med utgangspunkt i erfaringer fra et forskningsprosjekt om offentlige familiepolitiske tiltak i en utkantkommune. Prosjektet som helhet fokuserer på forholdet mellom de formelle eller offentlige hjelpeordninger for hjemmene, og de mer uformelle eller private former for hjelp som måtte finnes i lokalmiljøet.

Innhenting og bearbeiding av data har strukket seg over ca. halvannet år. Datainnsamlingen har vært gjennomført ved hjelp av forskjellige metoder, men "myke" metoder må sies å ha stått i sentrum. Interesserte kan lese mer om dette i de to rapportene som er publisert i forbindelse med prosjektet.

*Anne Marie Støkken: "Omsorgsarbeid - om småbarnsmødres arbeidssituasjon i en nord-norsk fiskerikommune". "Hjemmehjelpsordningen - eksempel på et sammenstøt mellom et formelt og et uformelt hjelpesystem fra en nord-norsk fiskerikommune". Rapport 1 og 2 fra prosjektet: "Offentlige familiepolitiske tiltak i en utkantkommune". Finansiert av Forbruker- og administrasjonsdepartementet, januar 1979.

Om forholdet mellom formelle og uformelle hjelpeordninger

Det er de hjelpeordninger som har betydning for omsorgsarbeidet i hjemmet som har stått i fokus for mitt arbeid. I praksis skiller jeg mellom omsorgsarbeid som utføres for mindreårige barn på den ene siden, og omsorgsarbeid for eldre og syke på den annen. Jeg vil presisere hva jeg mener med formelle og uformelle hjelpeordninger eller hjelpesystem:

Med et uformelt hjelpesystem menes alle tjenester eller ytelser som flyter fram og tilbake mellom personer som er knyttet til forskjellige hushold og uten at det blir betalt for disse tjenestene i form av kontanter. Det er med andre ord snakk om slike tjenester vi yter hverandre som "vanlige" personer og som deltakere i sosiale nettverk.

Jeg har valgt å avgrense begrepet slik at det omfatter tjenester mellom hushold eller personer som forventes å være knyttet til forskjellige hushold, og ikke tjenester som ytes innenfor ett og samme hushold. Ytelser mellom ektefeller og mellom foreldre og barn (opp til en viss alder) faller således utenfor definisjonen, fordi det til disse forholdene er knyttet juridiske regler om plikt til å ha omsorg for hverandre.

Det formelle hjelpesystem er alle de ytelser og tjenester som offentlige institusjoner står ansvarlig for, ved økonomisk støtte eller annen form for hjelp, og der den som yter hjelpen blir lønnet for dette. Det er bare den ene parten i forholdet som formelt blir oppfattet som hjelper eller bidragsyter. Den mottakende part får klient-status.

I tillegg finnes det et tredje sjikt av "halvformelle" tjenester basert på privat veldedighet. Disse er i stor grad blitt overtatt av offentlige myndigheter etter hvert, og er som det formelle hjelpesystem basert på at ytelsene går den ene veien, og at mottakeren har en slags klientstatus. Det halvformelle sjikt av tjenester/ytelser har ikke stått sentralt i dette prosjektet, men bør likevel være nevnt.

En vesentlig forskjell mellom det formelle og det uformelle hjelpesystem er at det formelle system er basert på at hjelpen er enveis. Det er bare den ene parten som blir lønnet for å hjelpe.

Det uformelle hjelpesystem derimot bygges prinsipielt på gjensidighet. Ethvert ekte mellom-menneskelig forhold er basert på at det flyter tjenester eller ytelser begge veier. Vektskålen kan slå ut til den ene eller den andre siden, avhengig av hvilken fase av livet de forskjellige partene er i, og med det hvilke ressurser de rår over. Prinsipielt er det likevel to-sidighet i forholdet.

Innenfor det formelle hjelpesystem er den ene parten bidragsyter og den andre parten ikke-bidragsyter. Å være bidragsyter er knyttet til det å være lønnet for sine bidrag. Den som er lønnet, det vil si har inntekter av sin virksomhet, arbeider. Den som ikke er lønnet, arbeider heller ikke i følge samfunnets ideologi.

Cato Wadel har foretatt en nyttig drøfting av samfunnets arbeidsbegrep.* Han ansporer til en nærmere klargjøring og konstruksjon av en samfunnsvitenskapelig definisjon av arbeidsbegrepet, som i motsetning til økonomenes arbeidsbegrep måtte kunne omfatte ulike former for ulønnet produksjon og frivillig sosialt arbeid.

Jeg tror det er viktige spørsmål Wadel tar opp, og kanskje spesielt viktig når det gjelder drøfting av ulike former for omsorgsarbeid, og hvordan disse er organisert. Det snevre økonomiske arbeidsbegrep skaper et skille mellom de "nyttige" og de "unyttige". Det skiller mellom alle dem som på den ene siden mottar hjelp/støtte/behandling og oppdragelse av dem som på den andre siden ytter tilsvarende hjelp/støtte/behandling eller oppdragelse. Noen er klienter, og andre er mer eller mindre profesjonelle behandlere eller oppdragere. Offisielt sett er det foreldre som "oppdrar" barn og ikke omvendt. Gamle mennesker får "hjelp" eller "pleie"

*Cato Wadel: *Hva er arbeid? Noen refleksjoner om arbeid som aktivitet og begrep. Tidsskrift for samfunnsforskning, nr. 5-6, 1977.*

på institusjon uten at det blir regnet med hva de yter i mellom-menneskelige relasjoner og som støtte for hverandre. Psykiatriske pasienter blir "behandlet", men de blir ikke lønnet for sine bidrag til utvikling av psykologiske og psykoanalytiske teorier.

Når det gjelder visse former for ulønnet omsorgsarbeid, f.eks. omsorgsarbeid for små barn i hjemmet, er dette til en viss grad akseptert som arbeid, men ikke med samme status som lønnet arbeid. Det er gjort forsøk på å beregne den arbeidsmengde som faktisk utføres i det skjulte i hjemmene, og det er betydelige tall man kommer fram til: Kari Wærness har f.eks. forsøkt å beregne kvinners totale ulønnede omsorgsarbeid med barn her i landet. Hun kommer fram til tall som tilsvarer 476.000 årsverk - noe som tilsvarer ca. 17% av bruttonasjonalproduktet og en arbeidsmengde større enn det samlede antall årsverk i industrien (1971).

Dette omsorgsarbeidet er likevel bare en liten del av alt det ulønnede omsorgsarbeid som blir utført totalt på landsbasis, dersom vi med ulønnet eller uformelt omsorgsarbeid regner alt fra "råd og vink" til det å tre inn som ulønnet husmorvikar.*

Til tross for at formelle hjelpeinstanser har overtatt en rekke hjelpe- og omsorgsoppgaver som tidligere var tillagt en storfamilie eller et større slektsnettverk, er det betydelig mengder ulønnet eller uformelt omsorgsarbeid i omløp.

De offentlige institusjoners hjelpeoppgaver ser imidlertid ut til å vokse til stadighet. Man kan skimte tre hovedårsaker bak denne veksten:

1. For det første vokser de offentlige hjelpeinstitusjoners arbeidsoppgaver som alternativ til de tidligere uformelle eller private hjelpesystemer som var basert på slektskap eller naboskap.

*Kari Wærness: *Kvinnens omsorgsarbeid i den ulønnede produksjon. Arbeidsnotat nr. 5 fra NAVFs sekretariat for kvinneforskning*

Den viktigste grunnen til at det er vokst fram behov for et slikt alternativ, er at små lokalsamfunn og etablerte sosiale nettverk har gått i oppløsning pga. fraflytting, en fraflytting som i stor grad har funnet sted fordi arbeidsplasser er lokalisert der det er bedriftsøkonomisk mest lønnsomt, og ikke der folk bor.

2. For det andre har en sosialdemokratisk velferdsideologi bidratt til å skape større formell likhet på en rekke områder i samfunnslivet, og kanskje særlig når det gjelder retten til hjelp og støtte i situasjoner og livsfaser når man er omsorgstrengende. Reelt sett er det nok fortsatt store ulikheter.
3. En tredje grunn til at behovet for et offentlig eller formelt hjelpeapparat ser ut til å øke, er at et moderne samfunn som er basert på mobil arbeidskraft og oppløsning av mange tradisjonelle bånd mellom mennesker, i seg selv har bidratt til å skape nye hjelpe- og omsorgsoppgaver som det ikke finnes etablerte løsningsmåter på, verken innenfor det formelle eller det uformelle hjelpeapparat.

Det kan være viktig å skille mellom disse tre hovedårsakene bak veksten i de offentlige hjelpeinstitusjoner. Det er ikke gitt at det finnes felles løsninger heller, når bakgrunnen er forskjellig. Alle tre årsakene som her er nevnt, henger imidlertid sammen med materielle og strukturelle trekk ved samfunnet.

Det kan også være på sin plass å skille hjelpe- eller omsorgsoppgaver fra det som blir omtalt som "sosiale problemer". Et omsorgsbehov er ikke automatisk noe sosialt problem, men en naturlig del av sosialt liv. Det er når omsorgsbehovet ikke blir tilfredsstilt, at det kan utvikle seg til å bli et sosialt problem. Eller når omsorgsarbeidet går på bekostning av andre parter interesser.

Grenselandet mellom det formelle og det uformelle hjelpesystemet er dunkelt: Det hersker mye tvil og usikkerhet om hvilke plikter og rettigheter man har både vis a vis offentlige myndigheter og i forholdet til andre personer innenfor sosiale nettverk.

Til tross for at de nettverk som skaper grunnlag for uformelle hjelpesystemer stadig blir færre og løsere, bærer de fleste av oss likevel med normer om plikter og rettigheter i forholdet til andre mennesker. Det er signal om at vi fortsatt er innlemmet i uformelle systemer. Det flyter som regel en rekke tjenester og ytelser mellom nære slektninger eller naboer. Pliktfølelsen om å hjelpe kan være sterkest utviklet i forholdet til nær familie. Her er det imidlertid store variasjoner, avhengig av hva slags forhold som har fått utvikle seg. Den samme variasjon kan vi finne i forholdet til naboer og venner, om de sosiale relasjoner er slik at det gir grunnlag for omsorgstjenester for hverandre.

Med andre ord - et uformelt hjelpesystem betraktet som normsystem er noe de fleste bærer med seg. Men hvor omfattende det er, med hensyn til antall personer som er inkludert, og bredde og dybde i sosiale forpliktelser varierer fra person til en annen. Det er først og fremst i forholdet til ektefelle og egne mindreårige barn at vi står likt, og har forholdsvis klare plikter og rettigheter. For øvrig befinner vi oss i "et grenseland mellom det formelle og det uformelle hjelpesystem".

Om sammenstøttet mellom et formelt og et uformelt hjelpesystem

Jeg har i min undersøkelse brukt hjemmehjelpsordningen, slik den er praktisert i en kommune på Nordlandskysten, som inntak til å forstå dette "grenselandet" og de faktorer som har betydning for at det ene eller det andre hjelpesystem slår igjennom som referansesystem. Hjemmehjelpsordningen, slik den er framstilt her, kan gis følgende karakteristikkk:

Det er en fleksibel og desentralisert ordning som er basert på at arbeidet utføres på timebasis av et forholdsvis stort antall hjemmehjelpere. Hjemmehjelpsforholdene er preget av nærhet mellom partene, både med hensyn til slektskap og boforhold. I mange tilfelle innebærer opprettelsen av et hjemmehjelpsforhold en formalisering av et hjelpeforhold som allerede er etablert. I et slikt perspektiv kan hjemmehjelpen oppfattes som et sammenstøt mellom to typer hjelpesystemer, det formelle og det uformelle. Dette "sammenstøtet" blir tydeligst i de tilfelle der hjemme-
hjelper og mottaker bor sammen og deler husholdning.

Hvorvidt partene i slike forhold ønsker å få opprettet et hjemmehjelpsforhold, og hvor omfattende de mener det bør være, vil bl.a. avhenge av hvilket av de to hjelpesystemer - det formelle eller det uformelle - som "slår igjennom" som referanseramme. Jeg skal i det følgende ganske kort drøfte hjemmehjelpen med utgangspunkt i disse to "referanserammene".

Dersom et hjemmehjelpsforhold blir vurdert med det uformelle hjelpesystem som referanseramme, vil forskjellige typer nettverks-vurderinger bli lagt til grunn. For det første blir det et spørsmål om "hva man skylder hverandre". Det vil ofte være slik at partene innenfor dette hjelpesystem skifter om å stå i avhengighetsforhold til hverandre, alt etter hvilken fase i livsløpet de befinner seg i. Formelt sett står vi ikke i gjeld til andre mennesker annet enn på økonomiske områder. På uformelt eller følelsesmessig plan kan det likevel oppleves slik.

Selv om vi ser bort fra et slikt "gjeldsperspektiv", vil det innenfor dette referansesystem være et spørsmål om hva slags gjensidig nytte partene kan ha av hverandre i dagens situasjon. Formelt sett går hjelpen den ene veien, men i enhver stabil sosial relasjon vil det som regel være innebygd et visst "bytteaspekt" selv om de ytelser/tjenester som byttes ikke alltid har samme status eller er uten videre sammenliknbare.

Om hjemmehjelpsforholdene blir vurdert med det formelle hjelpe-system som referanseramme, er det arbeid i tradisjonell betydning som står i fokus. Det er det snevre arbeidsbegrep som blir lagt til grunn. Hjelpen blir definert som enveis. Den ene yter og den andre mottar. Med en slik referanseramme er det naturlig å se på hvor bundet hjemmehjelperen faktisk er av arbeidet, og hvor mange timer hun i virkeligheten arbeider. Slik ordningen praktiseres i "min" kommune, blir mange av hjemmehjelperne trolig underbetalt i forhold til reell arbeidstid. Med en formell referanseramme er det også rimelig å sammenlikne utgifter til hjemmehjelpsordningen med hva det koster å drive institusjoner som aldershjem og sykehjem. Ut fra en slik sammenlikning vil det ikke være urimelig at arbeid med pleiepasienter hjemme ble avlønnet som heldagsarbeid. Det vanlige i den kommunen er imidlertid å bli lønnet maksimalt

med 10 timer pr. uke - noe som blir en betydelig billigere løsning for samfunnet, og som slik sett kan oppfattes som en grov utnyttning av middelaldrende kvinners ledige arbeidskraft.

Avhengig av hva slags referanseramme som dominerer, er det altså klart at en kan komme fram til svært forskjellige konklusjoner ved vurdering av ett og samme hjemmehjelpsforhold. Et viktig spørsmål i denne sammenheng er på hvilke måter det "formelle perspektivet" introduseres i en referanseramme som springer ut av et uformelt hjelpesystem, og hvordan de to partene i hjemmehjelpsforholdet i tilfelle harmoniserer sine "situasjonsdefinisjoner", slik at de kan oppleve situasjonen mest mulig likt. Det er grunn til å anta at de vil forsøke å gjøre det. Hvis ikke, kan det lett oppstå skyldfølelser, sårhet eller bitterhet hos en av dem.

Det er ingen data i det materialet jeg her skriver ut i fra, som kan fortelle om det er mottakeren av hjelp eller hjemmehjelperen som lettest definerer formelle hjelpetiltak inn som en del av sin referanseramme. Men dersom en tar utgangspunkt i generelle kunnskaper om partenes livssituasjon, er det argumenter som taler for at det kanskje er lettest for mottakeren av hjelp.

For det første er de fleste mottakere av hjemmehjelp i kommunen over pensjonsalder. Det betyr at de allerede mottar offentlig støtte i form av trygd. De har som regel akseptert det som en rettighet de har. Det vil si at en første barriere mot å ta imot noe fra offentlige myndigheter allerede er brutt.

Ved å tre inn i pensjonisttilværelsen har mottakeren av hjelp dessuten kommet i gjennom det identitetsskifte som overgangen fra å være i arbeidslivet til å bli utdefinert som "ikke-bidragster" innebærer. De har i mange tilfelle allerede tatt opp i seg velferdssamfunnets bilde av dem som mottakere. For mange kvinner vil dette identitetsskifte, som i blant kan være krisebetont, finne sted tidligere og på det tidspunkt når barna forlater hjemmet.

For det tredje er det den hjelpetrengende som kan oppleve sterkest at alternativet til å bo sammen med familie, kan være institusjonsplassering, noe som i alle tilfelle vil gjøre vedkommende avhengig av lønnet hjelp. Det kan oppleves som rimelig og rettferdig at

den person som sørger for at vedkommende får bli boende hjemme, også blir lønnet for dette. Hjemmehjelperen, på sin side, er på flere måter i en annen situasjon. Hun er for det første ikke vant til å motta lønn eller støtte for det omsorgsarbeidet hun har utført for mann og barn gjennom mange år. (Jeg ser bort fra barne-trygden, som i de færreste tilfelle blir betraktet som lønn.) For det andre har hun i en rekke av tilfellene vist at hun har kunnet utføre samme arbeidet uten betaling. Det kan være vanskelig å legitimere over for seg selv at hun på et visst tidspunkt skal begynne å motta lønn for arbeidet. Ved å bli tildelt et beskjedent antall timer i forhold til det arbeid hun selv mener hun utfører, kan hun i tillegg få følelsen av å bli tildelt "almisser" og ikke lønn for arbeidsinnsats.

Det er grunn til å anta at en del hjemmehjelpere føler at de ved å arbeide for et gammelt menneske, løser et dilemma for seg selv mht. undersyssetting og manglende arbeidsmuligheter utenfor hjemmet. De "slipper unna" et krav om at de burde ha arbeid utenfor hjemmet, og de slipper opplevelse av meningsløshet ved å være underbeskjeftiget. Det å bli lønnet for noen timers arbeid, kan på denne måten være et tilfredsstillende signal om at de fremdeles arbeider i samfunnets øyne. Men samtidig er det sterke normer i de fleste lokalsamfunn om at man skal ta seg av sine egne gamle. Hvor sterke disse normene er, avhenger av forskjellige faktorer som jeg ikke kan komme inn på her. Her skal det bare understrekes at det kan oppleves som en konflikt for en del kvinner de motstridende krav som stilles. På den ene siden representert ved normer om å ta seg av sine egne, og på den andre siden forventninger om å delta i lønnet arbeid eller annen aktivitet utenfor husholdet som politikk eller foreningsliv. Det beskjedne time-tallet som de fleste hjemmehjelpere krever for arbeidet sitt, kan muligens oppfattes som et kompromiss mellom de to sett av forventninger. Ved å motta noe lønn, men samtidig arbeide mer enn hun er lønnet for, kan vedkommende føle at hun lever opp til forpliktelsene fra begge hjelpesystem, og at hun forener kravet om å være yrkesaktiv med de uformelle normene om å stelle for sine egne uten betaling.

ELENDIGHED, VÆRDIGHED eller VIRKELIGHED

Et polemisk efterskrift

av

Susanne Fabricius

Inspireret av Kari Wærness' foredrag om "Dilemmaer i kvinneforskningen" på den nordiske konference om kvinneforskning i de humanistiske fag 7.-10. mai i år, vil jeg gerne knytte nogle kommentarer til problematikken "elendighedsforskning" eller "værdighedsforskning". Det er et problem, som har ligget i mit baghovede, siden jeg begyndte at beskæftige mig med kvindebevægelse for ca. 10 år siden, og som efter seminaret har ligget i de øvre lag i mit hovede. Derfor vil jeg gerne uddybe mine kommentarer, fordi det er meningen at seminarer skal sætte ting i gang. Hermed et ganske kort forsøg på at placere mit projekt "Kvindeliv, kvindebevidsthed. Om modsigelser i den borgerlige kvindebevidsthed i Danmark ca. 1895-1920", i forhold til "elendigheds" - og "værdighedsforskningen":

Med henblik på resultater af projektet, som kan bruges i den aktuelle kvindesituation og -politik, bliver de på kort sigt kun indirekte. Da jeg for snart 5 år siden begyndte at nærme mig området, havde jeg en forestilling om, at der måtte have levet en masse stærke, bevidste kvinder, som blot var kulet ned af omgivelserne og glemt i (litteratur)historien. Men det var ikke så enkelt; at kvinderne fra denne periode ofte opgav kampen og ændrede signaler skyldtes i lige så høj grad en indre modstand hos dem selv. Den selvundertrykkelse, vi kan finde i periodens kvindelitteratur, var selvfølgelig et resultat af opdragelse og dårlige udfoldelsesmuligheder, men i hvert fald er det svært at finde de forbilleder, som Kari Wærness efterlyste i sit oplæg. Resultatet af mit arbejde får desværre et vist præg af "elendighedsforskning", ikke fordi jeg har ønsket det sådan, men fordi kvindernes muligheder var elendige. At forsøge at dreje mit projekt i retning af "værdighedsforskning" ville være ensbetydende med at omtolke den kvindelige selvundertrykkelse til "sand kvindeidentitet". Som Kari Wærness også gjorde opmærksom på, kan "værdighedsforskning"

virke som legitimation for den traditionelle arbejdsdeling mellem kønnene, og den synes jeg ikke, at kvindeforskningen skal bidrage til. Den bliver tilstrækkeligt varetaget af medierne, trivial-litteraturen og vores egen dårlige "kvindesamvittighed". Jeg tror i modsætning til Kari Wærness, at det er muligt i hvert fald at lægge rammerne for, hvordan ens forskning kan blive brugt.

Jeg kan ikke forfalske virkeligheden for at leve op til et aktuelt kvindepolitisk krav, og den slags krav har det i øvrigt med at ændre sig, efterhånden som den foreliggende viden på området utvides. Ønsket om "værdighedsforskning" minder om det krav om "handlingsanvisninger", som var almindeligt at stille til kvindelitteraturen af den feministisk orienterede litteraturkritik i Danmark for et par år siden. Det ønske er døet hen, efter min formodning fordi kvindelitteraturen er vokset i omfang og dermed i tematisk kompleksitet.

Jeg forsøger at arbejde hen imod en "virkelighedsforskning", som hverken betragter kvinder over en kam som "elendige" eller "værdige", men som individer, hvis aktionsradius og selvforståelse er udtryk for den sociale og historiske virkelighed, som de levede/lever i. Ved at fastholde modsigelserne i kvinders sociale situation og bevidsthed kan kvindeforskningen levere et varigt argumentationsgrundlag for kvindebevægelserne. Jeg er overbevist om, at en forskning af denne type på længere sigt vil få mere vidtrækkende kvindepolitisk betydning end en forskning, som søger værdighed i en virkelighed, der netop udelukker kvinders muligheder for at etablere en identitet som andet end repræsentanter for et køn.

Svar til Susanne Fabricius

fra

Kari Wærness

Det er lett å bli misforstått når en muntlig legger frem synspunkter på et så kontroversielt tema som kvinneforskning, og i enda større grad risikerer en misforståelser når de forskere som hører på ikke tilhører ens eget fagområde. Jeg tror Susanne Fabricius har misforstått meg noe, og dette vil jeg her forsøke å korrigere.

Samtidig er det synspunkter som kommer frem i hennes innlegg som vekker motforestillinger. Disse vil jeg gjerne komme frem med.

Jeg har aldri ment eller uttalt at kvinneforskere ikke skulle beskjeftige seg med det som noe slagordsmessig har blitt kalt "elendighetsforskning". Det jeg har hevdet er at slik forskning er utilstrekkelig for en adekvat forståelse av kvinners sosiale situasjon. Ut fra en målsetting om at langt flere kvinner bør mobiliseres til aktiv innsats for å bedre sine kår, og ut fra en tro på at kvinneforskningen kan bidra til en slik mobilisering, mener jeg at det er avgjørende at kvinneforskningen også må vise kvinners styrke. Tittelen på det innlegg som SF tar utgangspunkt i, var "Dilemmaer i kvinneforskningen". Ett av de dilemmaer jeg fremhevet, var nettopp vekten på elendighetsforskning versus verdighetsforskning.

Om en hevder at vi i kvinneforskningen trenger verdighetsbeskrivelser, betyr dette selvsagt ikke at en skal forfalske den virkelighet kvinner har levd eller lever i. Men som kjent kan en ikke finne noe en ikke leter etter, heller ikke i forskningen. (En annen sak er at en ikke alltid finner selv om en leter.) Hvordan en formulerer spørsmålene er avgjørende for hvilke svar en har mulighet for å få. Det SF sier om sitt eget prosjekt, illustrerer i grunnen godt hvordan en ved å trekke frem i lyset ulike sider av den samme virkelighet skaper svært ulike bilder av den: Er det viktigst for SF å fremheve at de kvinner hun studerer var kuet av omgivelsene, eller vil hun helst poengtere at det var den indre motstand hos kvinnene selv som var avgjørende for at de oppga kampen? Et begrep som "selvundertrykkelse" vekker hos meg assosiasjoner om noe kvinnene selv hadde skylden for og om noe som de kunne og burde ha gjort annerledes. Våre begreper og språkbruk farger vår oppfatning av den virkelighet vi beskriver. Derfor finnes det ikke en gitt entydig "virkelighetsforskning".

Når jeg gjorde oppmerksom på at verdighetsbeskrivelser kan brukes som legitimering for den tradisjonelle arbeidsdeling mellom kjønnene, mente jeg ikke at den nødvendigvis vil gjøre det. Jeg holder fast ved at den samme forskning kan brukes til legitimering av status quo, såvel som til legitimering av endring. Det gjelder

også for elendighetsforskning. Forskningsresultater kan settes inn i sammenhenger som den enkelte forsker ikke har herredømme over, og som hun ikke ønsker. Det fratar oss som forskere selv sagt ikke for politisk ansvar for bruken av vår forskning. Men det er neppe mulig for oss å overskue alle de mulige måter vår forskning kan bli brukt på. Da måtte vi i tilfelle bare produsere for skrivebordsskuffen. I motsetning til SF, tror jeg fremdeles at det går an å finne forbilder blant flere av våre formødre - selv når de har levd i en sosial situasjon som var undertrykkende og som betydde mange hindringer for utfoldelse av iboende evner. Faktisk kjenner vi vel allerede til en del kvinner i fortiden som er verdt å beundre, og hvis tanker og handlinger er verdt å bygge videre på!(?)

Tegningen er sakset fra ISIS no. 11/79

FORUM FÖR KVINNLIGA FORSKARE OCH KVINNOFORSKNING I GÖTEBORG

av

Ulla Broman

Forum för kvinnliga forskare och kvinnoforskning i Göteborg konstituerade sig som ideell förening i november 1978, bl.a. efter mönster från och inspiration av Forum i Lund. Tanken på att bilda en förening för ömsesidigt stöd och uppmuntran hade dock funnits länge bland en grupp kvinnoforskare från olika discipliner. Det var kvinnor som kände varandra dels personligen och dels genom samarbete kring en kurs i könsrollsfrågor som funnits vid sociologiska institutionen sedan 1975.

Det som kom att utlösa tankar och diskussioner i konkret handling var det faktum att Universitets- och högskole-ämbetet (UHÄ) tilldelat bl.a. Göteborgs universitet 95.000 kr för budgetåret 1978/79 för uppbyggandet av en basorganisation i jämställdhetsforskning.

Efter en konferens kring jämställdhetsforskning i Uppsala som UHÄ ordnat under våren 1978, samlades den informella kvinnoforskargruppen i Göteborg i september. Då diskuterades hur en förening och en eventuell tjänst skulle kunna se ut och vad de skulle ha för funktion. Från början var man på det klara med att själva föreningen skulle ha två viktiga syften. Dels skulle den främja och stimulera till kvinnoforskning samt motverka ensidigt mansdominerad teoribildning inom olika ämnen. Dels skulle den verka mobiliserande för kvinnliga forskare vad gäller deras möjlighet att påverka sin egen situation och komma åt problem i den traditionella manliga forskarstrukturen. Ytterligare ett par informella möten hölls och i november gick gruppen ut och bjöd in alla kvinnliga forskare till ett informations, diskussions- och konstitueringsmöte.

I december hölls årsmöte och i januari 1979 kunde man lämna in en projektansökan till Göteborgs universitet med begäran

om att Forum skulle få disponera UHÄ-pengarna. Projektet innebar bl.a. att en forskningsassistent skulle tillsättas på deltid av Forum. Huvudsakliga arbetsuppgifter skulle vara: kartläggning av kvinnliga forskares och forskarstuderandes situation, utarbetande av och spridande av listor över kurslitteratur inom olika ämnen med kvinnoaspekten tillgodosedd, anordnande av tvärvetenskapliga seminarierier kring kvinnoforskning samt stimulans av kvinnoforskning genom uppbyggande av kontaktnät mellan kvinnoforskare, inom och utom landet, och genom information om kurser, konferenser, stipendier m.m.

Historiska institutionen ställde lokal till förfogande på deras projektavdelning och i mars tillträdde forumtjänsten.

Föreningen är således en sak och projektet en annan, även om mycket går i vartannat. Ingendera har ännu kommit särskilt långt. Forum har haft två stormöten efter årsmötet. Da har bl.a. ett antal arbetsgrupper bildats: basgrupper efter modell från kvinnorörelsen, seminariegrupp som skall arbeta fram seminarierier, NSU-krets kring kvinnoforskning och kvinnorörelser samt en arbetsgrupp kring könsrollskursen. Grupperna har bara träffats ett par gånger var. I höst beräknas verksamheterna komma igång ordentligt. Ca. 100 kvinnor har visat intresse för Forum varav hälften är betalande medlemmar. Medlemsavgiften är 25 kr/år.

Samtliga Fora/Centra i landet kommer att gemensamt ge ut en kvinnovetenskaplig tidskrift. Första numret kommer ut i höst. Forum i Lund står för redaktionen under det första året. Den lokala informationen till medlemmarna i Göteborg sker vid stormöten och via ett enkelt informationsblad som sänds ut vid behov.

Forum i Lund har planer på att bygga upp ett eget referensbibliotek. Det slipper vi i Göteborg då här finns Kvinnohistoriska samlingarna vid universitetsbiblioteket. Vi pre-

numererar dock på ett par viktiga referenstidskrifter samt samlar särtryck av forsknings- och litteraturöversikter ur kvinnoperspektiv inom olika ämnen. Vi samlar även på artiklar som handlar om kvinnoforskning.

Under våren har Forum påbörjat ett samarbete med bibliotekarien från Kvinnohistoriska samlingarna, Margareta Benner. Vi går ut till olika institutioner och erbjuder vår hjälp när det gäller att sätta ihop kurser och litteraturlistor ur kvinnoperspektiv på både grund- och forskarnivå. Det är ett drygt arbete, som kommer att pågå under en lång tid framöver. Bemötandet från institutionerna är mycket varierande. En del studierektorer är artigt avvisande, trots att det kanske finns en hel del litteratur på området ifråga. Andre är mycket tacksamma och har svårt att förstå att de kan få en sådan service gratis. Det går inte att uttala sig något om ansträngningarna hittills. Ännu har ingen kurs kommit igång. Det går åt flera träffar innan en kurs är färdig. De positiva institutioner vi än så länge varit i kontakt med är: Nationalekonomi, Kulturgeografi och Litteraturvetenskap. Institutionen för Religionsvetenskap har också visat sig mycket intresserad.

Under våren hade vi ett seminarium om "kvinnospråk - kvinnliga forskares språk" lett av Kerstin Nordenstam från institutionen för Nordiska språk. Det byggde på deltagarnas egna erfarenheter. Nu i höst startar vi en tvärvetenskaplig seminarie-serie, som kommer att behandla både forskning sedd ur kvinnoperspektiv och forskning om kvinnor. Den är öppen för alla intresserade. Ca. 1 seminarium per månad kommer att hållas och serien sträcker sig över hela läsåret. Den mycket preliminära planeringen ser ut ungefär så här:

- 1) "Varför kvinnoforskning?" Den norska filosofen Nina Karin Monsen inleder
- 2) Diskussion med panel kring "Forskarrollen i liv och samhälle"

- 3) "Finns det skillnader i mäns och kvinnors sätt att forska?" Inledare från olika discipliner
- 4) Kvinnohistoria
- 5) Kvinnosociologi
- 6) Kvinnopsykologi
- 7) Kvinnolitteratur
- 8) Kvinnopedagogik
- 9) Kvinnor i teknik och naturvetenskap.

Seminarierna 4-9 kommer dels att behandla kvinnoforskningen som sådan inom respektive ämne, dels diskutera metodfrågor som kan ha anknytning till mans- respektive kvinnoroll.

En viktig del i projektet är att bygga upp ett kontaktnät mellan kvinnoforskare både inom och utom landet. Därför har under våren en enkät sänts ut till medlemmar och andre intresserade. (Med i stort sett samma utformning som den WRRC i London utarbetat.) Enkäten vänder sig även till manliga kvinnoforskare och de kvinnor som inte sysslar med kvinnoforskning. Den har tre syften:

- 1) Den kommer att ligga till grund för ett index över pågående kvinnoforskning
- 2) Den innebär en första kartläggning av vad kvinnor i Göteborg forskar med
- 3) Enkätsvaren kommer att användas när seminarier och doktorandkurser planeras.

Det är svårt att dra rågången mellan kvinnliga forskares intressen och kvinnoforskares. De förras är kanske mer av facklig natur. Därför skall vi i höst försöka få igång en arbetsgrupp som bevakar jämställdhetsaspekter i forskningspolitiska utredningar, diskuterar kvotering, utbildningsbidrag m.m. samt agerar som påtryckningsgrupp gentemot fackföreningar. När de olika Fora i landet hade en samarbetsträff 5-6 maj 1979 i Stockholms skärgård beslöts att var och en skall verka för att få bli remissinstans vad gäller utredningar o dyl. Kvinnoforskarnas intressen är kanske mer

av ämneskaraktär. De söker nya metoder och teorier och behöver varandra som inspiration och stöd. Men det hindrar inte att en kvinnoforskare inte har problem av facklig natur. Ofta är det tyvärr så att hon blir mer eller mindre öppet motarbetad just för att hon håller på med kvinnoforskning. (Det vanligaste sättet är att beteckna kvinnoforskning såsom ovetenskaplig.) På stormöten har det framkommit att icke-kvinnoforskarna också är väldigt intresserade av metodfrågor. En del anser att de väljer andre infallsvinklar, ställer upp annorlunda hypoteser och drar andre slutsatser än sine manliga forskarkollegor inom respektive ämne. Därför utformas seminarierien så att den skall passa alla kvinnliga forskare. (Män är välkomna på seminarierna, men inte som medlemmar i Forum.)

ØKT SATSING PÅ LIKESTILLINGSFORSKNING I SVERIGE

RIKSBANKENS JUBILEUMSFOND - OMRÅDEGRUPPEN FÖR FORSKNING OM JÄM-STÄLLDHET MELLAN KVINNOR OCH MÄN

Opprettelse av gruppa

Spørsmål som berører likestilling mellom kvinner og menn spiller en sentral og avgjørende rolle i svensk samfunnsutvikling og samfunnsdebatt i dag. Dette gjelder innen nær sagt alle samfunnsområder - arbeidsliv, hjem, utdanning, omsorg, for å nevne noen eksempler. Samtidig hersker det en påtagelig mangel på kunnskap og seriøs forskning på området. Denne mangelen har i de senere år blitt enda mer tydelig og blitt gjenstand for debatt, utredninger og tiltak.

På denne bakgrunn har Riksbankens Jubileumsfond opprettet en områdegruppe for *forskning om jämställdhet mellan kvinnor och män*. Allerede tidligere prioriterte områdegruppa *Människan och arbetslivet* forskning om kvinners og menns stilling i arbeidslivet som et aktuelt problemområde. I tilknytning til dette, ble symposiet *Forskning för jämställdhet* arrangert høsten 1978 (Riksbankens Jubileumsfonds skriftserie 1979:3). Et resultat av symposiet ble opprettelsen av områdegruppa for likestillingsforskning.

Gruppas virksomhet

Gruppa, som i første omgang skal arbeide i tre år, skal kartlegge forskningsbehov og stimulere forskning, informasjon og kontakter innen området. Gruppas stilling er forberedende og rådgivende for fondets styre.

I en innledende fase kommer gruppa til å

1. lokalisere og foreslå aktuelle forskningsområder
2. ta initiativet til og stimulere forskning om likestilling
3. arbeide for en økt integrering av likestillingsaspektet i forskning der dette mangler.

Områdegruppa ønsker velkommen synspunkter og forslag angående virksomheten og opplysninger om andre, lignende tiltak.

Gruppas sammensetning

Områdegruppa for forskning om likestilling mellom kvinner og menn har 11 medlemmer som representerer forskere og oppdragsgivere innen området samt fondets sekretariat. Gruppas arbeide samordnes av en forskningssekretær.

Adresse

Kontakt med gruppa kan fås gjennom fondets sekretariat, Box 1649, 111 86 Stockholm, tlf. 08/24 32 15

Likestillingsforskning finansiert av Riksbankens jubileumsfond.

WIDMARK, Gun, prof.: **Språk och kön.** Uppsala universitet 77/32:2

FRIES, Sigurd, prof.: **Massmarknadslitteratur för flickor och pojkar.** En jämförande språklig undersökning. Umeå universitet, 79/27

BRÅKENHIELM, Anita, överläkare: **Vilka kvinnor föder idag mer än två barn?** Vetlanda sjukhus, 79/32

QVIST, Gunnar, prof.: **Könspolitik och klasspolitik i ett manssamhälle.** Perspektiv på arbets-, inkomst- och maktfördelning mellan könen mot klasspolitisk bakgrund under 1800- och 1900-talen. Göteborgs universitet 79/70 A. *Til dette prosjektet er også tilsluttet følgende tre forskningsprosjekt:*

ABUKHANFUSA, Kerstin, fil.dr.: **Kvinnorna och välfärdssamhällets framväxt.** Perspektiv på social- och skattepolitiken som köns- och klasspolitiska styrmedel. Stockholms universitet 79/70 B

KEEN, Kerstin, fil.dr.: **Vårdsamhället som brytningsplats för köns- och klassideologier.** Göteborgs universitet, 79/70 C

LUNDQVIST, Tommie, fil.kand.: **Samhället och den reglementerade prostitutionen i Sverige, 1812 - 1918.** Göteborgs universitet 79/70 D

HAMMARSTRÖM, Ingrid, prof.: Kvinnoarbeidet i svensk industri, 1870-1920. Stockholms universitet, 79/109

WESTLANDER, Gunnela, docent: En utbildningssatsning av kvinnliga fabriksarbetare inom Volvo Bergslagsverken. En beteendevetenskaplig studie om ökad jämställdhet mellan män och kvinnor. Stockholm, 78/194

ARBETSLIVSCENTRUM

ARBETSLIVSCENTRUM har som formål å drive forskning, utdanning og informasjon innenfor området medbestemmelse i arbeidslivet. Virksomheten finansieres av statlige midler og ledes av partene i arbeidslivet. Det er i første rekke lønnstakere som gjennom sine organisasjoner skal angi retningen for sentrets virksomhet. Forskningen skal tjene til å fjerne hindre for og fremme medbestemmelse i bedrifter og i forvaltningen. Den skal være problemorientert og drives i tverrvitenskapelige former. Informasjons- og utdanningsvirksomheten skal spre kunnskap til organisasjoner og til arbeidslivet. En viktig oppgave er å stimulere kontakter mellom forskere og praktikere.

Likestilling i arbeidslivet er blitt et sentralt område i sentrets virksomhet. Interessen for likestilling har ført til at det nylig er opprettet en 3-årig forskerstilling med ansvar for å få i gang og stimulere forskning som kan fremme likestilling mellom kvinner og menn i arbeidslivet. Innehaver av stillingen er Annika BAUDE.

Kontaktadresse: Arbetstlivscentrum, Box 5606, 114 86 Stockholm, tlf.: 08/22 99 80.

NORDISK SEMINAR OM KVINNERS SITUASJON I LATIN-AMERIKA*

15.-17. juni 1979, Tisvildeleje, Danmark

ved

Evelyn Gulbrandsen

Det første NOSALF seminar som behandlet kvinnes situasjon i Latin-Amerika, fant sted 15.-17. juni på Kildegård pensjonat i Tisvildeleje, en nydelig landsby ved danskekysten i nærheten av København.

Seminaret hadde fire hovedpunkter:

1. Få i stand en oversikt over det vitenskapelige arbeidet som drives i de nordiske land om kvinners situasjon i Latin-Amerika.
2. Skape et kontaktnett mellom de som arbeider innen samme problemområde; etablere et forum for kontakt og diskusjoner.
3. Ta initiativet til og stimulere en vitenskapelig debatt omkring den forskningen som pågår og foreslå framtidige sentrale forskningsområder.
4. Diskutere hvordan forskningsresultatene best kan gjøres kjent og hvordan man kan få en større spredning av informasjon om kvinner i Latin-Amerika innenfor de nordiske land for å skape solidaritet med kvinner på det latinamerikanske kontinent.

Seminaret ble støttet av The Scandinavian Association for Research on Latin America (NOSALF), Institutt for latinamerikanske studier i Stockholm, Senter for utviklingsstudier i København og NAVFs sekretariat for kvinneforskning.

Det første seminaret samlet nødvendigvis et begrenset antall kvinner (22) som skulle spre informasjon fra seminaret og delta i forberedelsene til et nytt seminar neste år. Her vil det være plass for flere deltakere, og det vil bli invitert forelesere utenfor de nordiske land.

Femten artikler som tok for seg forskjellige sider ved kvinners situasjon i Latin-Amerika ble delt ut blant deltakerne før seminaret.

Fire av deltakerne la fram sine feltarbeid. De belyste de forskjellige sider ved kvinnes sosiale og materielle levekår for å skape en oversikt over det vitenskapelige arbeidet som blir gjort i de nordiske land angående kvinners situasjon i Latin-Amerika.

Kristina BOHMAN presenterte sitt feltarbeide i et slumområde i Medellin, Columbia. Hun tok for seg kvinnes innflytelse på de forskjellige områder i samfunnet.

Kristi Anne STØLEN hadde gjort to feltarbeid, et i Argentina og et i Ecuador. Hun hadde konsentrert seg om virkningen av moderniseringen og kapitaliseringen i jordbruket og de avgjørende forandringer dette skapte i kvinnes situasjon.

Elsebeth TARP tok for seg markedskvinnens situasjon i Oaxaca, Mexico; deres økonomiske og politiske makt og beslektede sider ved deres økonomiske og politiske organisering.

Kajsa HAGBERG presenterte et foreløpig arbeide fra et pilot-prosjekt i Valley of Chota, Ecuador, hvor hun hadde undersøkt grunnene til at kvinner flytter inn til byene for å arbeide som hushjelpere.

Prosjektene ble diskutert i fire arbeidsgrupper og i plenum på bakgrunn av rapporter fra gruppene.

Annen dag av seminaret fokuserte en på kvinners politiske mobilerings, spesielt under og etter Allende-perioden i Chile, presentert av Johanne M. Jensen, Rosa Labarca og Mirta Atneanas. Under den samme hovedtittel holdt Live Brekke et innlegg om nordiske og latinamerikanske kvinners forskjellige syn på kvinnens rolle i samfunnet og kvinners kamp for frigjøring. Diskusjonen fortsatte i arbeidsgrupper og siden i plenum.

Seminaret vedtok følgende resolusjoner:

1. Lage et opprop om frigjøring av alle kvinnelige, politiske fanger i Latin-Amerika (en arbeidsgruppe ble nedsatt)

2. Arrangere "Det annet nordiske seminar om kvinners situasjon i Latin-Amerika", i København våren 1980, i forbindelse med "Internasjonal konferanse om kvinners situasjon". (Den danske gruppen er ansvarlig ved: Johanne M. Jensen, Peder Hvidtfeldts Stræde 13 B, 2 tr., 1173 København.)

3. Den danske gruppen er ansvarlig for:

- a) å lage en liste over europeiske grupper som arbeider med latinamerikanske kvinners situasjon
- b) å lage en liste over grupper som organiserer kvinner i Latin-Amerika
- c) å bygge opp et litteraturkartotek (bøker og tidsskrifter), filmer, lysbildeserier etc. som omhandler latinamerikanske kvinners erfaringer.

(Vedrørende a), b) og c) kan bidrag sendes til: Dansk-latin-amerikansk kvindeforening, c/o Johanne M. Jensen.)

4. Opprette arbeidsgrupper som skal behandle følgende temaer:

- a) kvinners kultur og innflytelse
- b) utvikling av teori og metode i forskningen om kvinners situasjon/mobiliseringen av kvinner til aktiv deltakelse i samfunnsutviklingen
- c) Kvinner som migrerer
- d) lage en lysbildeserie som illustrerer dagliglivet til kvinnene i Latin-Amerika (kvinnegruppen i Latin-Amerika-gruppen i Oslo er ansvarlig. Lysbilder med kommentarer sendes Ann Ollestad, Schultzgt. 7, Oslo 3)

Hver arbeidsgruppe vil forsøke å arrangere arbeidsmøter før "Det annet nordiske seminar om kvinners situasjon i Latin-Amerika". (Evelyn Gulbrandsen er ansvarlig for opprettelse av gruppene.)

5. Skrive en rapport fra seminaret, som kan fås ved henvendelse til NAVFs sekretariat for kvinneforskning. (Ansvarlige: E. Gulbrandsen, A. Ollestad)

Kontaktpersoner:

Norge: Jorun Solheim, Inst. for sosialantropologi, boks 1091,
Universitetet i Oslo, Blindern, Oslo 3

Sverige: Kristina Bohman, Kirunagt. 76, 162 25 Vällingby

Danmark: Johanne M. Jensen, Peder Hvidtfeldts Stræde 13B, 2 tr.,
1173 København K

NORDISK SEMINAR OM KVINNERS SITUASJON I LATIN-AMERIKA

D E L T A K E R L I S T E

<u>Norge</u>	<u>Institusjon</u>	<u>Adresse</u>
BERGE, Berit	Inst. for sosial- antropologi, UiO	Vibesgt. 2, Oslo 3
BREKKE, Live	Inst. for sosiologi UiO/LAGO	Hagegata 39, Oslo 5
DAHL-JØRGENSEN, Carla	Inst. for sosial- antropologi, UiT	Norges Lærerhøgskole 7000 Trondheim
GULBRANDSEN, Evelyn	Inst. for sosiologi UiO/UBV/LAGO	Uranienborg terrasse 8, II, Oslo 3
MELHUS, Marit	Inst. for sosial- antropologi, UiO	Postboks 1091, Blindern, Oslo 3
OLLESTAD, Ann	Inst. for statsviten- skap, UiO/LAGO	Schultzgt. 7, Oslo 3
SOLHEIM, Jorunn	Inst. for sosial- antropologi, UiO	Postboks 1091, Blindern, Oslo 3
STØLEN, Kristi-Anne	Norges Landbruks- høgskole	Bjerregårdsgt. 29 Oslo 1
<u>Sverige</u>		
BOHMAN, Kristina	Socialantropologiska inst., Stockholm U.	Kirunagt. 76 162 25 Vällingby
HAGBERG, Kajsa	UBV (Utbildning för Biståndsverksamhet)	Ångermannagt. 102 162 22 Vällingby
HELMS, Elisabeth	UBV	Bygatan 17 171 55 Solna
NORMELLI, Lisa	UBV	Sigfridsvägen 11, 126 50 Hägersten

SVENSSON, Irene	Socialantropologiska inst. Stockholms U.	Nybrogat. 75 A, IV 114 40 Stockholm
STOEHLER, Viola	Socialantropologiska inst. Stockholms U.	Kungshamra 52 B 212 171 70 Solna

Danmark

ATENCIA, Mirta Christina	Dansk-Latinamerikansk kvindefor- ening (DLK)	Lundtoftegade 67 III 2200 København N
HANSEN, Tina	Mellemfolkeligt Samvirke/DLK	Heisegade 28, 2100 København Ø
JENSEN, Johanne M.	Roskilde Univer- sitetscenter/DLK	Peder Hvidtfeldts str. 13 B, 1173 København K
JØRGENSEN, Kirsten	Center for Udvik- lingsforskning	Kuhlausgade 44 2100 København Ø
LABARCA, Rosa	Københavns U./ DLK	Bredgade 35, 3 1260 København K
von STAFFELD, Anne	DLK	Elverhøj 33 2730 Herlev
TARP, Elsebeth	Inst. for kultur- sociologi, København U.	Lundsgade 3, IV 2100 København Ø

Artikler distribueret til deltagerne på "Nordisk seminar om
Kvinnens situasjon i Latin-Amerika"

- Archetti, E. & Stølen, K.A.: "Kvinnearbeid, arv og kapitalisering
på familiebruk i Santa Fe-provinsen, Argentina", Ås NLH 1978
(23 s.)
- Brekke, Live: "Marxistisk teori for kvinnefrigjøring?" i Kjerring-
råd, kvinnepolitisk tidsskrift nr. 3 & 4, Oslo 1977 (13 s.)
- Chaney, Elsa M.: "Old and New Feminists in Latin America: The
Case of Peru and Chile", Journal of Marriage and the Family,
mai 1973 (11 s.)
- Deere, Carmen Diana: "Changing Social Relations of Production and
Peruvian Peasant Women's Work", Latin American Perspectives,
Issues 12 & 13, vol. IV, nos. 1 & 2, Winter & Spring 1977
(22 s.)
- Díaz, Gladys: "Para un revolucionario la cárcel no es mas que un
frente de lucha", Correo de la Resistencia, Órgano del MIR de
Chile en el exterior, no. 15, Enero-Marzo 1977 (3 s.)

- Jaquette, Jane S.: "Women in Revolutionary Movements in Latin America", Journal of Marriage and the Family, mai 1973 (11 s.)
- Larguia, Isabel & Dumoulin, John: "Aspects of the Condition of Women's Labor", NACLA's Latin America & Empire Report, vol. IX no. 6, september 1975 (12 s.)
- Mattelart, Michele: "Chile: The feminine Side of the Coup or When Bourgeois Women take to the Streets", NACLA's Latin America & Empire Report, vol. IX, no. 6, september 1975 (12 s.)
- Ollestad, Ann: "Hvorfor har vi en kvinnegruppe i LAGO?", Latin-Amerika idag, Organ for Latin-Amerikagruppene i Oslo, nr. 2 1978 (2 s.)
- Ollestad, Ann & Schive, Janneke: "Integrering av kvinneperspektivet i utviklingsteori", semesteroppgave i statsvitenskap, våren 1977, s. 25-44
- Safa, Helen Icken: "The Changing Class Composition of the Female Labor Force in Latin America", Latin American Perspectives, Issue 15, vol. IV, no. 4, fall 1977 (11 s.)
- Saffioti, Heleieth: "Women, Mode of Production and Social Formations", Latin American Perspectives, issues 12 & 13, vol. IV, nos. 1 & 2, winter & spring 1977 (21 s.)
- Stevens, Evelyn P.: "The Prospects for a Women's Liberation Movement in Latin America", Journal of Marriage and the Family, mai 1973 (9 s.)
- Young, Kate: "Modes of appropriation and the sexual division of labour: a case study from Oaxaca, Mexico", Feminism and Materialism - Women and Modes of Production, red.: Annette Kuhn & AnnMarie Wolpe, London 1978 (16 s.)
- Knaster, Meri: "Women in Latin America: The State of Research 1975", bibliografi i Latin American Research Review, vol. XI, no. 1, 1976 (16 s.)

* Rapport fra nordisk seminar om Kvinners situasjon i Latin-Amerika.
Redigert av Evelyn Gulbrandsen og Ann Ollestad. Rapporten kan
bestilles fra: NAVFs sekretariat for kvinneforskning
Munthesgt. 29
OSLO 2

REFERAT FRA

X NORDISKE SOSIOLOGKONGRESS I ÅBO, 21.-23. AUGUST 1979

Gruppe 02: Kvinnesosiologi. Leder: Kristin Tørnes, UiB

Hovedtemaet for hele konferansen var *Velferden, krisen og sosiologien*. På forhånd hadde undertegnede i kraft av leder for gruppe 02, forsøkt å få igang en diskusjon om hvilket tema forskningsgruppen burde konsentrere seg om. Uten at debatten ble særlig omfattende, ble det avgjort at temaet skulle være "Kvinneperspektiv på nordisk velferdsforskning". Interessen var stor - 25 påmeldte. Men i tiden like før konferansen startet kom det flere avbud, særlig fra de som hadde meldt seg på med papers. Det var derfor med en litt urolig følelse jeg dro til Åbo med to papers på programmet - ett av undertegnede i samarbeid med Hildur Ve, og ett av Susan Sundback, Åbo. I verste fall regnet jeg med at det kanskje ikke ville bli noen gruppe i det hele tatt!

Men - som så mange ganger ellers - viste det seg at kvinner stiller opp når det gjelder. Interessen for gruppen var upåklagelig - rundt om 30 deltakere holdt stand hele konferansen gjennom, også på det siste møtet da vi diskuterte den videre organiseringen av nordisk samarbeid kvinneforskere imellom. Det var flere enn de forhåndsannmeldte som hadde med papers, og andre hadde muntlige innlegg om forsknings- eller utredningsoppgaver de var engasjert i. Og sist, men ikke minst, fungerte gruppen vellykket sosialt - med fin kontakt med finske kvinneforskere og kvinneaktivister også utenom konferansen.

Faglig diskusjon

De forskningsrapportene eller orienteringene som det var av interesse for gruppen å diskutere, ble delt inn i tre hovedtemaer:

1. Kvinneperspektiv på levekårsforskning
2. Kvinner og politisk organisering
3. Kvinner og arbeid

Da få papers forelå før kongressen, ble diskusjonen kanskje noe springende og mer preget av orientering og oppdaging av felles interesser enn dyptgående faglige diskusjoner. Dette er jo interessant nok, og mitt inntrykk er at forholdene nå ligger bedre til rette for faglig samarbeid og utvikling enn tidligere år ettersom stadig flere forskere også i de andre nordiske land nå begynner å komme igang med kvinneforskning, både i universitetsmiljøene og ellers. Det var tilløp til interessante teoretiske diskusjoner, men fortsatt preges denne debatten på nordisk plan av at så mange i Norge har hatt anledning til å beskjefte seg med teoretiske spørsmål og forskning mye lengre enn i de andre landene. Sett med norske øyne ble denne delen av konferansen derfor mye av en orientering om deler av den norske debatten, mer enn en gjensidig fruktbar debatt. Men det teoretiske arbeide er igang også andre steder. Det mest gledelige er vel at Finland nå begynner å komme mer med, mens de danske kvinneforskerne glimret med sitt fravær!

Organiseringsspørsmål

Som flere av leserne forhåpentligvis er orientert om, har vi søkt å holde ved like et nordisk kontaktnett av kvinneforskere fra den ene konferansen til den neste. Dette er bl.a. et forsøk på å ha noe progresjon i den faglige diskusjonen slik at det ikke bare er nye medlemmer i forskningsgruppen ved hver konferanse. Etter som flere i de andre nordiske landene også får anledning til å drive med kvinneforskning, blir dessuten behovet for informasjon, registrering av andres arbeider - i det hele et nordisk nettverk - økende. Det var derfor stor interesse for å fortsette arbeidet med et slikt nettverk også til neste konferanse. Det ble bestemt at vi skulle utvide til to kontaktkvinner fra hvert land, slik at mulighetene for registrering, kontaktutbygging og arbeidsdeling innen hvert land ble gjort lettere enn hittil. (Se listen over kontaktkvinner på neste side.) Det ble også pålagt kontaktkvinnene i hvert land å utarbeide 1/2-års rapporter om hovedaktivitetene innen kvinneforskning i deres land, og at disse må distribueres til resten av kontaktnettet.

Kvinnepolitisk aktivitet - sosiale kontakter

Noe av det viktigste ved årets kongress var etter min mening de kvinnepolitiske aktivitetene som naturlig springer ut fra et slikt møte. Særlig fikk vi et levende inntrykk av hvilke problemer de finske kvinneforskere sliter med på universitetene, ved forsknings/utredningsinstitutter, i forhold til media, og hvilken latterliggjøring kvinnespørsmål generelt gjennomgående møter i den offentlige samfunnsdebatten i Finland. Vi sitter nok alle igjen med sterke inntrykk fra møtet med finske kvinnelige lyrikere og politikere og deres skildring av inntrykk og erfaringer fra de senere års bevisstgjøring og den politiske organisering.

For kvinneforskere/aktivister i de andre nordiske landene blir det derfor uhyre viktig at vi stadig holder åpne våre kontakter til finske miljøer, at vi sender informasjon, at vi inviterer dem på konferanser så sant det lar seg gjøre, at vi refererer til deres forskning - ikke minst i nordiske sammenhenger. Dette kan skape en anerkjennelse for deres arbeid utenfor landet som vi håper vil virke tilbake og gjøre det lettere for kvinneforskere å få gjennomslagskraft i de miljøer hvor de kjemper til daglig.

Herved vil jeg takke for meg som hovedansvarlig for det nordiske kontaktarbeidet i regi av Det nordiska sociologförbundet og ønske Chris Meyer-Törnroth tillykke som ny nordisk hovedkontakt.

Kontaktkvinner for forskningsgruppe 02: Kvinneforskning

Ellen Brandt
NAVFs utredningsinst.
Wergelandsv. 15
OSLO 1, Norge

Kristin Tornes
INSS
Christiesgt. 15-17
5014 BERGEN U., Norge

Chris Meyer-Törnroth
Georgsgat 12 A 2
SF-00120 HELSINGFORS 12, Finland

Doris Norrgård
Universitetsgat. 24 A 21
SF-20100 ÅBO 10, Finland

Karin Widerberg
Rättssociologiska inst.
Bredgt. 4
S-22005 LUND, Sverige

Anne Marie Morhed
Sociologiska inst.
Sturegt. 2 b
S-752 23 UPPSALA, Sverige

Lise Drewes Nielsen
Teknologiska inst.
afd. for erhvervspædagogik
Gregersensvej
2630 TÅSTRUP, Danmark

Bergthora Sigmundsdottir
Jafnrettinrad
Skalavördustigur 12
REIYKJAVIK, Island

AKTIVITETER Å SE
FRAM TIL I
VARE NABOLAND

"KVINNAN I NORDENS KULTUR"

NORDISK KULTURPOLITISK SEMINAR, ÅBO, 26.-28. OKTOBER 1979

Seminarer i Åbo inngår som et ledd i byens 750-års jubileum og er det første i sitt slag i Finland. Det tar sikte på å spre informasjon om kvinnens rolle i kulturlivet i de nordiske land - hver for seg og sammen - samt om forholdet til omverdenen. Vi vil skape et bredt forum for meningsutveksling og føre en åpen debatt mellom representanter for kvinnebevegelsen, kommuner, etablerte institusjoner, kulturorganisasjoner, m.fl. Vi vil arbeide med praktiske forslag til en bedre kulturell likestilling innen bl.a. produksjon, forbruk, finansiering og lokalspørsmål.

Arrangør

Unionen, kvinnesaksförbundet i Finland, og
Pohjola-Nordens kulturrepresentantskap

Deltakere

Representanter for kvinneorganisasjoner, kommuner, kulturorganisasjoner, institusjoner, myndigheter samt massemedia.

Påmelding

Senest 8. oktober 1979 til: *Kvinnosaksförbundet Unionen*
Bulevarden 1 A
001 20 Helsingfors 12, Finland
tlf. 90-643 158

eller

Föreningen Norden i de respektive land.

PROGRAMMET OMFATTAR BL.A.:

Kvinnan i Nordens kultur - på vems villkor? Berit Ås, Oslo

Hur fungerar den kulturella jämlikheten?

- Produktion och jämlikhet. Sakari Kiuru, Helsingfors
- Konsumtion och jämlikhet. Bergthora Sigmundsdóttir, Reykjavik
- Finansiering och jämlikhet. Ole Perch Nielsen, København
- Lokalfrågor och jämlikhet. Barbro Jansson, Göteborg

Institutioner och organisationer - inkörsport eller hinder för kvinnors kultur?

- Kvinnobilden i film, konst och massmedia. Maria Bergom-Larsson, Stockholm
- Kvinnorna och den lokala kulturaktiviteten. Ingeborg Spiik, Pargas

Gruppearbeid om:

1. Jämfällldhetskravet och kommunernas kulturutbud - hur följs de upp?
2. Kvinnan som kulturbärare. Hur göra kvinnokulturen synlig?
3. Hur föra fram en realistisk kvinnoosyn?
(Förlagspolitik, filmindustri, massmedia m.m.)
4. Stöddåtgärder för kvinnors lokala kulturaktiviteter

Modeller för kvinnokultur

- Varför kvinnohus? Erfarenheter från Göteborg
- Kvinnofestivaler. Erfarenheter från Danmark
- Uppsökande verksamhet. Erfarenheter från Finland. Inlägg från Åbo, Tammerfors och Uleåborg

Finns det en nordisk kvinnoosyl? Elina Haavio-Mannila, Helsingfors

Att vara kvinna i nordisk politik. Camilla Odhnoff, Karlskrona

Kvinnan i Nordens kultur år 2079. Debatt

FREDRIKA BREMER SYMPOSIUM

UPPSALA UNIVERSITET, 9.-10. NOVEMBER 1979

Kvinnelitteraturprosjektet ved prosjektleder Kari Westman Berg
inviterer til Fredrika Bremer symposium over emne:

FÖRFATTAREN FREDRIKA BREMER I DEN NYA KVINNOFORSKNINGENS LJUS

Program

Familjen H*** - Fredrika Bremers bästa roman? dosent Birgitta Holm,
Umeå. (Diskusjoner i grupper og i plenum.)

Fredrika Bremers radikala programförklaring för kvinnliga författare 1844. Ur brev til författaren Sophie Bolander.
FD Greta Wieselgren, Stockholm.

Hur ser den feministiska teologin på Fredrika Bremers brottnings
med problemet kvinnen og religionen? Univ.lektor Brita
Stendahl, USA.

Bedömme kvinnliga og manliga kritiker Fredrika Bremers verk ulike?
Receptionsundersøkelser i Holland. Univ.lektor Ragnhild ten
Cate Silfwerbrand, Holland.

Påmelding

Senest 15. oktober 1979 til: *Kvinnelitteraturprosjektet*
Kyrkogårdsgatan 25
752 35 Uppsala, Sverige
tlf. 018 - 14 87 84

DANSK SEMINAR OM TEORI- OG METODEPROBLEMER I KVINNEFORSKNINGEN

Kvinneforskere i Danmark forbereder i øyeblikket et seminar om teori- og metodeproblemer i kvinneforskning innenfor samfunnsvitenskap og historie. Seminaret finner sted 14.-15. november 1979, og har som emne: "Teoretisk og metodisk belysning av emnet mobilisering av kvinnelig arbeidskraft ut fra de enkelte fags synsvinkler". Følgende innledninger vil bli presentert:

Else Marie KJERKEGÅRD: Økonomisk-statistiske perspektiver på mobilisering af kvindelig arbeidskraft.

Ruth NIELSEN: Sammenhänge mellem retsudvikling og ændringer i kvindearbejdet. Konsekvenser for juridisk metode og retsteori.

Tinne VAMMEN: Kvindeperspektiv på historien.

Drude DAHLERUP: Studier i kvinders faglige og politiske organisering.

Mette MØNSTED: Ulønnet familiearbejdskraft.

Lis HØJGAARD: Arbejdskraftens reproduktion - et kvindeproblem.

Kirsten JØRGENSEN: Mobilisering af kvindelig arbeidskraft i u-landene.

Ester BOSERUP: Kvinder i u-lande.

Maren BAK: Husmandskoner i Nordjylland.

Signe ARNFRED: Generelle tværfaglige perspektiver på forskning i mobilisering af kvindelig arbeidskraft.

Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd har bevilget penger til seminaret.

KVINNER I TEATRET

Institutt for teatervitenskap, Universitetet i Oslo, holdt lørdag 22. og søndag 23. september 1979, seminar om Kvinner i Teatret. Til seminaret var det invitert teaterkvinner fra hele Skandinavia - fra institusjonsteatre og frie grupper, skuespillerinner, instruktører, dramaturger, teknisk/administrative og teatervitere.

PROGRAMMET omfattet bl.a.:

Lektor Elin Andersen, Aalborg universitetscenter: Friggørelsens pris. Indfaldsvinkler til kvindesituationen på teatret historisk set. Eksempler fra 17.-18. og 1900-tallet.

Om kvinners vilkår i dagens teater. Innledning ved formannen i Norsk Skuespillerforbund Karen Randers Persson, Svensk Teaterforbunds ombudsmann Ingela Øsgård/Klarateatern, skuespillerinne Vigga Bro/Banden, Odense

Instruktør og dramatiker Suzanne Osten: Kvinnelig instruktør - skådespelerkor. Forvåntning - begrånsning i kvinnorollen.

Kvinnedramatikk - dramaturgi - publikum. Presentasjon av aktuelle prosjekt og estetiske/repertoarmessige problemer forbundet med en ny kvinnedramatikk.

- Dramatiker Margareta Garpe: Presentasjon av Garpe/Osten: Fabriksflickorna - makten och hårligheten.
- Instruktør i NRK, Fjernsynsteatret, Eli Ryg: Presentasjon av "Den som henger i en tråd", dramatisering av Nini Roll Ankers roman.
- Dramaturg Janne Risum, frigruppen Turnus, Albertslund, København.

Interesserte som vil vite mer om seminaret kan ta kontakt med:

Vit.ass. Tove Ellefsen
Inst. for teatervitenskap, UiO
Chateau Neuf
Slemdalsveien 7
OSLO 3 (tlf. 02-469847/37)

MØTE MED MARIELOUISE JANSSEN-JURREIT

Den kjente tyske kvinnesaksforfatterinne MARIELOUISE JANSSEN-JURREIT kommer til Bergen, mandag 3. desember 1979. Oppholdet i Bergen er kommet i stand som resultat av et samarbeid mellom Goethe-Institut Bergen og Forum for kvinneforskning ved Universitetet i Bergen. Etter planen skal Marielouise Janssen-Jurreit om formiddagen holde et arbeidsseminar om "Women's emancipation in Europe". Om kvelden vil hun overfor et større publikum holde foredrag over temaet "On the origins of sexism".

Marielouise Janssen-Jurreit har skrevet en rekke artikler og bøker om kvinnespørsmål. Fra en feministisk synsvinkel analyserer hun patriarkatet og dets konsekvente undertrykking av kvinner i politiske partier, i fagforbund, språk, religion og vitenskap. Hun tar bl.a. et oppgjør med toneangivende mannlige ideologer som Marx, Bachofen, Fichte, Freud, Levi-Strauss og Golo Mann og påviser at de i sine teorier sannelig ikke har bidratt til noen forandringer når det gjelder samfunnets syn på kvinner. Hun tar for seg etnologiske, psykologiske, historiefilosofiske, pedagogiske, etiske og språkvitenskapelige teorier, der en med empiriske metoder fører bevis for kvinners undertrykte stilling. Hennes arbeid er en kraftig anklage mot de fordommer som fins i de fleste samfunn - i den høyindustrialiserte del av verden så vel som i mer tradisjonelle samfunn.

Marielouise Janssen-Jurreit går særlig til felts mot menns monopol på verdensforklaringer og kvinners historieløshet. Hennes arbeider - bl.a. boka Sexismus (München 1976) - kan regnes blant de fremste standardverk innenfor feministisk litteratur i dag.

Interesserte kan ta kontakt med Renate Springsklee, Goethe Institut Bergen, tlf. (05) 21 62 39, for å høre nærmere om Janssen-Jurreits besøk i Bergen.

FORSKNINGSKONTAKTER - ASIA

Møte med indisk kvinneforskning

Mandag 27. august 1979 kom en del norske kvinneforskere i Oslo sammen til et møte med den indiske kvinneforsker Leela GULATI. Gulati er økonom og arbeider ved Centre for Development Studies, Trivandrum, Kerala. Hun har i flere år drevet kvinneforskning og har skrevet en rekke artikler, bl.a. om:

- Kvinnelige arbeidere mer generelt
- Kvinnelige landbruksarbeidere
- Case studies av enkeltkvinner: Brick worker, fisher woman, agricultural labourer, construction worker, coir worker
(Disse skal nå publiseres i England, Pergamon Press, under tittelen: "Profiles in Poverty. A study of five poor working women".)
- Familieplanlegging
- Impact of the Indo-Norwegian Project on Women

Leela Gulatis arbeider er delvis finansiert av Indian Council of Social Science Research. Siden 1975 har det innenfor ICSSR vært en egen avdeling med ansvar for kvinnespørsmål. Ut over dette er det ikke noe organisert samarbeid indiske kvinneforskere i mellom. Gulati var svært interessert i å opprettholde kontakt med norske forskningsmiljøer.

Forskning om kvinner i Bangladesh

Kontaktperson: Rounax Jahan, Department of Political Science,
Daca University, Daca, Bangladesh

Rounax Jahan har blant annet skrevet en artikkel om Women in Bangladesh, som er tilgjengelig i NAVFs sekretariat for kvinneforskning.

Pacific Asian Women's Forum

Kontaktperson: Kamla Bhasin, 4 A Bhagwandas Road,
New Delhi 110 001, India

UNDERVISNINGSTILBUD I SAMFUNNSVITENSKAPELIGE FAG - KVINNESPØRSMÅL

UNIVERSITETET I OSLO, HØSTEN 1979

INSTITUTT FOR OFFENTLIG RETT

Sosialretten: Kvinner og trygd

Førstelektorene Tove Stang Dahl og Ingeborg Wilberg leder et åpent seminar over 6 dobbelttimer annenhver torsdag kl. 18.15-20.00 i møtesalen, Urbygningen.

Innføringsseminar i Kvinnerett holdes fredag kl. 13.15-15.00 i Konferanserom I.

Seminarets første del om Kvinnearbeidsrett ledes av stud.jur. Marit Halvorsen, cand.jur. Tone Sverdrup og cand.jur. Agnes Vogt. Annen del om Teori og metode ledes av førsteamansuensis Tove Stang Dahl.

Seminaret er et arbeids- og eksamensorientert seminar. Gjennom undervisningen ønsker foreleserne å stimulere til prosjektinitiativ innenfor området kvinnearbeidsrett. Dersom kvinneforskere innenfor arbeidssosiologi el.l. skulle være spesielt interessert, kan de ta kontakt med foreleserne.

INSTITUTT FOR SOSIALANTROPOLOGI

Kvinner i antropologisk forskning

Universitetslektor Jorun Solheim fortsetter sitt seminar fra våren 1979. Fredag kl. 11.15-13.00 i auditoriet, Brakke B.

PSYKOLOGISK INSTITUTT

Kvinner livssituasjon i overgangsalderen (klimakteriet) med særlig vekt på sammenheng mellom psykososiale og fysiologiske forhold - tverrfaglig teori -, forsknings- og hovedfagsseminar. Torsdag kl. 17.30-19.00 i seminarrom B-830. Leder: vit.ass. Arne Holte.

Det tas sikte på å utvikle et forskningsprosjekt basert bl.a. på studenters deltakelse. Seminaret er beregnet på studenter i psykologistudiets 1. og 2. avdeling. Studenter og forskere fra andre fagområder som f.eks. medisin, sosiologi og sosialantropologi er også velkomne. Maks. 20 deltakere.

INSTITUTT FOR SOSIOLOGI

Tidsbruk - tilnærming i sosiologisk forskning

Fredag kl. 9.15-11.00 i seminarrom B-730. Leder: dosent Sigmund Grønmo. Seminaret tar opp tidsbruk - tilnærminger ved analyser av forskjellige typer av sosiologiske problemstillinger, bl.a. i tilknytning til kjønnsroller og aktivitetsmønstre blant kvinner. Teoretiske og metodologiske spørsmål vil bli drøftet, eventuelt i tilknytning til planlagt eller pågående avhandlingsarbeid. Seminaret vil dessuten gi muligheter for øvelser i analyser av foreliggende tidsbrukdata ved hjelp av EDB.

Familiesosiologi

Oversiktseminar for hovedfagsstudenter. Fredag kl. 13.15-15.00 i seminarrom B-721. Leder: Mag.art. Lars Grue. Seminaret har som formål å gi en oversikt over sentrale teorier/retninger innenfor familiesosiologi primært sett i forhold til utvikling og sosialisering.

Kvinnesosiologi og familiesosiologi

Onsdag kl. 9.15-11.00 i seminarrom B-725. Leder: førstelektor Tone Schou Wetlesen. Mellomfagsseminar som tar for seg utvalgte bidrag innenfor familiesosiologi og kvinnesosiologi. Utover dette vil en vesentlig del av tiden bli brukt til å veilede deltakere i arbeidet med mellomfagsoppgaven.

Kvinner deltakelse i familie og yrkesliv

Førstelektor Tone Schou Wetlesen leder et seminar i kvinnesosiologi. Seminaret vil ta opp emner knyttet til kvinners deltakelse i familie- og yrkesliv: gjensidig avhengighet mellom hjemme- og utelivet, og betingelser for en kvinnekultur. Tilbudet går over 7 uker. Tirsdag kl. 13.15-15.00 i seminarrom B-721. Hovedfagsseminar

som tar for seg spørsmål som angår kvinners deltakelse i hjemmesfæren og utesfæren, gjensidige avhengighetsforhold mellom disse to sfærer og betingelser for en kvinnekultur.

Kvinner og voldsbruk

Amanuensis Ingrid Eide leder et seminar som over ca. 7 møter vil behandle kvinners forhold til vold og voldsbruk, særlig kvinners deltakelse i organisasjoner som forvalter retten til voldsutøvelse. Torsdag kl. 11.15-13.00 i seminarrom B-721.

INSTITUTT FOR STATSVITENSKAP

Kvinneforskning

Onsdag kl. 14.00-16.00 i seminarrom B-234. Leder: første-amanuensis Ottar Hellevik. Seminaret vil ta opp pågående forskning ved Inst. for statsvitenskap om kvinnens politiske stilling.

PEDAGOGISK FORSKNINGSINSTITUTT

Kvinner og utdanning

Tirsdag kl. 09.00-12.00 i seminarrom B-216 (kl. 09.00-11.00) og seminarrom B-210 (kl. 11.00-12.00). Leder: amanuensis Birgit Brock-Utne. Seminaret tar opp enkelte teorier som søker å forklare kvinners utdanningsatferd.

Lørdagsseminar

KJØNNSFORSKJELLER - MEN LIKESTILLING?

HOLDNINGER I ENDRING

Arr.: Likestillingsrådet ved Universitetet i Oslo i samarbeid med Avdeling for opplysningsvirksomhet.

Tid: Lørdag 12.15-14.00, første gang 22. september.

Sted: Auditorium 4, Universitetet i Sentrum.

22. september: *Mannsideal og kvinneideal i endring*
Stipendiat Hanne Haavind
29. september. *"Kjerringsnakk" og "mannfolkprat"*
Om språkholdninger, språkbruk og taushet
Cand.mag. Else Ryen
Forskningsstipendiat Eskil Hanssen
6. oktober: *Arbeid og likestilling*
Forskerne Synnøve Aga, Arnlaug Leira, Gunvor Strømsheim
13. oktober: *Ekteskapets historie*
Amanuensis Helge Johan Thue
20. oktober: *Likestilling for loven*
Universitetslektor Kirsti Bull
27. oktober: *Stress og kjønnsforskjeller*
Ass.overlege Astrid Nøklebye Heiberg
Universitetsstipendiat Berit Heløe
3. november: *"Den lille forskjellen". Overgangsalder fra biologisk og psykologisk synspunkt.*
Hva skjer med mannen, hva skjer med kvinnen?
Vit.ass. Arne Holte
10. november: *Kvinner i teologien*
Universitetsstipendiat Dagny Kaul og

Kvinnesyn og mannssyn i forskjellige religioner
Foreleser ennå ikke fastsatt
17. november: *Kvinner og politikk*
Forsker Torild Skard, førsteamanuensis Ottar Hellevik
24. november: *Hvordan oppdrar vi neste generasjon?*
Førstelektor Anita Werner
Stipendiat Hanne Haavind

FORSKNINGSFINANSIERING

MIDLER TIL MASSEKOMMUNIKASJONSFORSKNING

Norsk rikskringkasting yter årlig økonomisk støtte til forsknings-tiltak på området massemedier og kommunikasjon. For 1980 er man spesielt interessert i å få igang undersøkelser som kan belyse forhold omkring utvidet medietilbud (f.eks. et program 2 i radio) og ny medieteknologi (f.eks. satellittkringkasting), men andre undersøkelser på området er også aktuelle.

Frist for å søke om økonomisk støtte i 1980 er:

mandag 15. oktober 1979.

Søknaden skal sendes til:

NRKs kontaktutvalg med samfunnsforskningen
v/forskningskonsulent Mie Berg
Personalopplæringen
NRK Majorstua
OSLO 3

NORDISK FORSKERSTIPEND

En ny type forskerstipend er innført f.o.m. 1979 for å lette utvekslingen av forskere i Norden. Forskere innenfor alle områder skal nå kunne oppholde seg i kortere eller langre tid - normalt fra 2 til 12 måneder - ved universiteter og høyskoler i et annet nordisk land. Stipendene, som er skattefrie, er opp til n.kr 3.000 pr. mnd. I tillegg kommer reisestøtte. Nordisk Ministerråd har bevilget d.kr 500.000 til forskerstipend og reisestøtte for 1979. Beløpet ventes å øke til d.kr 800.000 i 1980. Stipendordningen skal i første omgang gjelde for en prøveperiode på 4 år. Det er styret for Nordiske Forskerkurs som har det faglige ansvaret for ordningen, som administreres av Nordisk Kultursekretariat i København.

NORDISKE FORSKERSYMPOSIER

Nordisk Ministerråd har for 1979 og 1980 bevilget d.kr 200.000 resp. 400.000 som støtte til nordiske forskersymposier og konferanser. Ordningen skal foreløpig gjelde for en prøveperiode på 4 år. Styret i Nordiske Forskerkurs er ansvarlig for virksomheten.

Støtten er i særlig grad beregnet på konferanser/symposier som holdes regelmessig og spesielt innenfor områder der det nordiske samarbeidet til nå ikke har kunnet utvikle seg over en lengre periode. Konferanser som har som formål å utveksle erfaringer når det gjelder spørsmål om bruk av nye metoder, eller utvikling av tverrvitenskapelig forskning, vil bli prioritert.

Nærmere opplysninger om Nordiske Forskerstipend og Nordiske Forskersymposier kan fås ved henvendelse til:

Sekretæren i Nordiske Forskerkurs
Barbro Bryngelsson
Inst. för oorganisk kemi
Chalmers tekniska högskola
S-412 96 Göteborg
tlf. (031) 81 01 00

eller

Forskningsseksjonen i Sekretariatet for
nordisk kulturelt samarbeid
København
tlf. (01) 11 47 11

PUBLIKASJONER INNKOMMET TIL REDAKSJONEN

Bøker

- BUKH, Jette: "The Village Woman in Ghana", Centre for Development Research Publications, Uppsala 1979
- ENERSTVEDT, Regi Th.: "Mennesket - Kjønn og Personlighet", Ny Dag, Oslo 1979

Rapporter, prosjektnotater, artikler, oversikter

- Årsrapport for Kriesesentret for mishandla og voldtatte kvinner, utarbeidet av Jris Aslaksen og Janne Krogstad, Oslo 1978
- GERRARD, Siri: Forskning om Kvinner/Kvinneforskning ved Inst. for samfunnsvitenskap, UiTø 1978
- LUND, Ragnhild: "Prosperity through Mahaweli - women's living conditions in a settlement area", hovedfagsoppgave ved Geografisk institutt, UiB 1979
- SÆTNAN, Ann R.: "Selbubonden - småborger, småbruker, reservearbeider?", magistergradsoppgave, Institutt for sosiologi og samfunnskunnskap, UiT 1979
- KVINDER, ARBEJDSLØSHED og FÆLLESSKABER, hovedoppgave fra De Sociale Højskoleers Årskursus, København 1979
- BERMANN, Tamar: "Rengjøring og Arbeidsdelingen i Samfunnet", data fra Folketellingen av 1970, AFI 1979
- FLICK, Marjan: Kodebok: "Kjønnsrolleoppfatninger og Politisk Atferd", INSS, UiB 1979
- SCHIOLDBORG, Per: "Fotgjenger og bilfører - to forskjellige verdener?", Psykologisk institutt, UiO 1979
- Oversikt over undervisning for deltidsstudenter, åpne forelesningsserier, etterutdanning, UiO høsten 1979
- JÄMSTÄLLDHET I ARBETSLIVET - en bibliografi över forskning och debatt, Arbetslivscentrum, Stockholm 1979
- KVINNOHISTORISK ARKIV, Förteckning över nyutkommen litteratur, Göteborgs universitetsbibliotek, 1979:2

- SCIENCE AND TECHNOLOGY WORKING PAPERS SERIES, No. 5: Third World Cooperation in Science and Technology for Development.
No. 6: Options for an institutional Follow-up to the UNCSTD.
No. 7: The Implications of UNCSTD's "Ascending Process" for the Exploitation of Women and Other Marginalized Social Groups. United Nations Institute for Training and Research, 1979
- AKUT 7. Aid and Foreign Investment: The Swedish Case, Part I. Working group for the study of development strategies (AKUT), Uppsala Universitet 1978
- NU A 1979:2 Tiltak for Likestilling mellom Kvinner og Menn på Arbeidsmarkedet i Norden.
- STANDING CONFERENCE OF EUROPEAN MINISTERS OF EDUCATION, Haag 1979, No. 4, 5: Education and Equality of Opportunity for Girls and Women. No. 6: Sex Roles and Education. No. 7: Studies - Equality of Education and training for Girls (10-18 years).
- WELLESLEY COLLEGE CENTER FOR RESEARCH ON WOMEN. Wellesley Conference on Equal Pay and Equal Opportunity Policy in the United States, Canada, and Western Europe - Analytic Summary of Themes and Issues. By Ronnie Steinberg Ratner, May 1979
- NORSKE KVINNERS NASJONALRÅD ved 75-års jubileet: For Kvinners Rett og Likeverd - initiativ og uttalelser 1968-1979
- AARBAKKE-UTVALGET, mai 1979: Om Forskerutdanning og Gradssystem i Samfunnsfag
- JAHAN, Rounaq: "Women in Bangladesh", paper presented at the IXth International Congress of Anthropological and Ethnological Sciences, Chicago, August 1973

Tidsskrifter

- EUROPEAN CULTURAL FOUNDATION NEWSLETTER, Nos. 3, 4
- WOMEN'S RESEARCH AND RESOURCES CENTRE NEWSLETTER, Nos. 4, 5, 1979
- WOMEN'S INTERNATIONAL NETWORK NEWS, Vol. 5, no. 2, 1979
- ISIS International Bulletin, no. 11, spring 1979: Women, Land and Food Production
- ESTUDIOS CEDES, Vol. 1, no. 6, 1978

SENTE 12. APRIL 1978
FYLKESBIBLIOTEK
OSLO RO 1 BANA

Returadresse:

NAVFs sekretariat for
kvinneforskning
Munthesgt. 29
OSLO 2

HITTEL UTKOMMET

- Arbeidsnotat nr. 1/77: Samfunnsforskning om kvinner. Rapport fra en konferanse. Ved Nina Gornitzka og Edle Ravndal. "utsolgt"
- Arbeidsnotat nr. 2/77: NAVFs Center for Research on Women. By Helga Hernes. "utsolgt"
- Arbeidsnotat nr. 3/77: Data om kvinner. Ved Kirsten Voje. "utsolgt"
- Arbeidsnotat nr. 4/77: Kjønnssroller og utdanning. Rapport fra et symposium. Ved Nina Gornitzka. Familiepolitikk. Rapport fra en konferanse. Ved Hildur Ve
- Arbeidsnotat nr. 5/77: Kvinners omsorgsarbeid i den ulønnete produksjon. Ved Kari Wærness. "utsolgt"
- Arbeidsnotat nr. 6/78: Fellelesskap, samhold, distanse og konflikt mellom kvinner. Et veiledningsprosjekt. Ved Harriet Holter. Arbeidsnotat nr. 1/78 fra veiledningsprosjektet. "utsolgt"
- Arbeidsnotat nr. 7/78: Kvinners plass i levekårsundersøkelsen. Ved Ingeborg Astrid Kleppe
- Arbeidsnotat nr. 1/79: Kvinners levekår. En seminarrapport
- Arbeidsnotat nr. 2/79: Heimearbeidere i streik. Ved Merete Lie. Kvinner, interesseforvaltning og lokalsamfunn. Kvinner og menn i arbeidskonflikt. Ved Siri Gerrard. Arbeidsnotat nr. 1/79 fra veiledningsprosjektet
- Arbeidsnotat nr. 3/79: Oversikt over samfunnsvitenskapelig forskning om kvinner. Ved Marianne Noodt
- Arbeidsnotat nr. 4/79: Kvinnefellelesskap og kvinneinteresser. Ved Siri Gerrard, Aud Grandaunet, Marit Hoel og Merete Lie

Kan bestilles fra: NAVFs sekretariat for kvinneforskning

Munthesgt. 29, OSLO 2

Tlf. (02) 56 52 30